

BỘ CÔNG THƯƠNG

Vụ Thị trường Châu Phi, Tây Á, Nam Á

TÀI LIỆU CƠ BẢN CỘNG HOÀ MÔ-DĂM-BÍCH

-----*

I. Khái quát:

Vị trí địa lý: Cộng hoà Mô-dăm-bích nằm ở phía Đông Nam châu Phi, có biên giới với Tanzania, Malawi, Zambia, Zimbabwe và Nam Phi

Diện tích 799.380 km².

Dân số: 24.069.966 người (2013) (99.66% là người châu Phi bản địa).

Tôn giáo: đạo Thiên chúa giáo 23.8%, Đạo Hồi 17.8%, đạo Zion 17.5%, các tôn giáo khác 17.8%, không tín ngưỡng 23.1%

Tiếng Bồ Đào Nha là ngôn ngữ chính thức

Thủ đô: Maputo

Khí hậu nhiệt đới và cận nhiệt đới

Đơn vị tiền tệ: Đồng metical. 1 USD = 30,2 metical (T7/2013)

Quốc khánh: 25/06/1975

Tổng thống: Armando GUEBUZA, Thủ tướng: Luisa DIOGO

Thể chế: Cộng hoà

II. Lịch sử - chính trị

Năm 1498, khi Vasco De Gama đến Mô-dăm-bích, thì các cư dân địa phương đã có nhiều hoạt động giao thương với các lái buôn Ả rập, một phần lớn dân số đã cải đạo thành đạo Hồi. Dần dần người Bồ Đào Nha đã thiết lập sự cai trị của mình tại đây.

Sau chiến tranh thế giới thứ hai, với sự ra đời của hệ thống XHCN do Liên-xô đứng đầu và với sự lớn mạnh của phong trào giải phóng dân tộc Ở Á Phi và Mỹ la tinh, ngày 25/6/1962, Mặt trận Giải phóng Mô-dăm-bích (FRELIMO) ra đời, lãnh đạo cuộc đấu tranh vũ trang của nhân dân Mô-dăm-bích chống thực dân Bồ Đào Nha, góp phần lật đổ chính quyền phát xít Bồ Đào Nha (25/4/1974). Chính quyền mới Bồ Đào Nha đã ký Hiệp định Lusaka (7/9/74) công nhận quyền độc lập của Mô-dăm-bích. Ngày 25/6/1975, Chủ tịch FRELIMO, Samora Machel tuyên bố thành lập nước CHND Mô-dăm-bích (nay là CH Mô-dăm-bích).

Nhưng sau đó, từ năm 1976 đến năm 1992, nước này lâm vào một cuộc nội chiến đẫm máu, cướp đi sinh mạng của gần 1 triệu người.

Tháng 10/1994 cuộc tổng tuyển cử đa đảng đầu tiên ở Mô-dăm-bích đã bầu trực tiếp Tổng thống và 250 đại biểu Quốc hội. Ông Joaquim Alberto Chissano, Chủ tịch Đảng FRELIMO đắc cử Tổng thống, Đảng FRELIMO giành được 129 trong tổng số 250 ghế đại biểu Quốc hội. Ngày 9/12/1994, Tổng thống J.A.Chissano tuyên thệ nhậm chức và thành lập Chính phủ đoàn kết, hòa hợp dân tộc

Tình hình chính trị ở Mô-dăm-bích trong thời gian gần đây tiếp tục trải qua thời gian ổn định, không có những biến động lớn trong đời sống chính trị. Mặc dù vào tháng 8 năm 2012, Tổng thống đã bãi nhiệm Thủ tướng Chính phủ và đang tìm kiếm người thay thế, tuy nhiên Chính quyền của Tổng thống Armando Guebuza tiếp tục nhận được sự tín nhiệm của người dân.

III. Kinh tế

Sau khi giành được độc lập (1975) Mô-dăm-bích áp dụng mô hình kinh tế kế hoạch hoá tập trung của các nước XHCN, thực hiện Chương trình 10 năm chiến thắng nghèo nàn, lạc hậu. Hiện nay, nước này đang áp dụng cơ cấu kinh tế thị trường có sự điều tiết của Nhà nước.

GDP theo tỷ giá quy đổi năm 2012 đạt 14,6 tỷ đô-la Mỹ, GDP đầu người 600 đô-la Mỹ.

Mô-dăm-bích có tỷ lệ tăng dân số ở mức 2,8% và ước tính có khoảng 300.000 người bổ sung vào lực lượng lao động mỗi năm. Tỷ lệ thất nghiệp tổng thể ở mức 27%. Chính phủ Mô-dăm-bích tiếp tục thực hiện kế hoạch hành động Giảm nghèo (PARP) giai đoạn 2011-14, tập trung vào việc tăng sản xuất nông nghiệp, thúc đẩy việc làm, phát triển doanh nghiệp nhỏ và vừa (SMEs) và đầu tư phát triển con người và xã hội.

Đầu năm 2012, đã phát hiện mỏ khí đốt lớn tại Mô-dăm-bích với trữ lượng ước tính khoảng 1.000 tỷ mét khối. Tổng khối lượng khí đốt tự nhiên của Mô-dăm-bích đã được xác nhận là 26.000 tỷ mét khối, đưa nước này vào hàng các quốc gia khí đốt hàng đầu trên thế giới.

Sự gia tăng về sản lượng than từ các dự án khai thác than lớn đi vào hoạt động trong năm nay, cùng với tăng trưởng mạnh mẽ trong lĩnh vực dịch vụ, tài chính, vận tải và thông tin liên lạc, và xây dựng, giúp đẩy tốc độ tăng trưởng GDP lên 7,5% trong năm 2012 (cao hơn so với năm 2011 với 7,2%). Mô-dăm-bích đã đạt được tốc độ tăng trưởng trung bình ấn tượng 7,2% trong thập kỷ qua. Việc tiếp tục thu hút đầu tư trực tiếp nước ngoài (FDI), chủ yếu là trong ngành công nghiệp khai khoáng, cùng với tăng trưởng nông nghiệp mạnh mẽ và đầu tư cơ sở hạ tầng sẽ thúc đẩy GDP tăng trưởng 7,9% trong năm 2013. Mặc dù tăng trưởng cao, chính sách thắt chặt tiền tệ phù hợp của Ngân hàng Trung ương, đã giảm lạm phát năm từ 10,8% trong năm 2011 xuống 7,2% vào năm 2012 và dự báo ổn định ở mức 5,6% trong năm 2013. Các biện pháp hỗ trợ người nghèo được chuẩn bị từ năm 2011, cùng với một chương trình đầu tư cơ sở hạ tầng làm tăng thâm hụt ngân sách từ -3,3% trong năm 2011 đến -6,8 và -7,4% trong năm 2012 và 2013.

Mô-dăm-bích chiếm 70% lượng quá cảnh hàng hoá của khối SADC, có hành lang vận tải liên kết các cảng nước sâu ven biển với các nước láng giềng trong đất liền. Nước này chiếm một trong các tỷ lệ viện trợ/GDP cao nhất ở châu Phi, trung bình 89,2 USD/đầu người, mặc dù FDI là động lực chính cho sự phát triển kinh tế.

Về cơ cấu kinh tế, Mô-dăm-bích là một nước nông nghiệp, nông nghiệp thu hút khoảng 81% lực lượng lao động và đóng góp vào khoảng 29,5% GDP của Mô-dăm-bích (2012). Các sản phẩm nông nghiệp chủ yếu của nước này là: sợi bông, mía, chè, lúa miến, củi dừa, lạc hạt điều, hoa quả nhiệt đới, khoai tây, bò. Sản xuất nông nghiệp chưa đáp ứng được nhu cầu trong nước, do vậy hàng năm, Mô-dăm-bích phải nhập từ 20-30 vạn tấn gạo. Đây là cơ hội để gạo của Việt Nam thâm nhập thị trường này.

Công nghiệp chỉ thu hút 6% lao động nhưng đóng góp vào 23,9% GDP của Mô-dăm-bích. Mô-dăm-bích xuất khẩu lượng điện tương đối lớn nhờ có đập thủy điện nổi tiếng Cahora Basa. Dịch vụ của Mô-dăm-bích khá phát triển, thu hút 13% lực lượng lao động và đóng góp 46,5% GDP. Các dịch vụ cảng, đường giao thông quá cảnh sang các nước láng giềng là nguồn thu ngoại tệ lớn cho nền kinh tế nước này.

Về ngoại thương, năm 2012, tổng kim ngạch xuất khẩu hàng hoá của Mô-dăm-bích đạt 3,5 tỷ USD, nhập khẩu đạt 5,3 tỷ đô-la Mỹ. Các mặt hàng xuất khẩu vẫn còn hạn chế, với hơn một nửa xuất khẩu là nhôm. Chỉ có 15 mặt hàng xuất khẩu hàng năm có kim ngạch cao hơn 1 triệu USD, trong đó chủ yếu gồm hạt điều, tôm, đường, củi dừa khô và bông. Xuất khẩu than, mới chỉ bắt đầu từ năm 2011, dự kiến sẽ vượt qua nhôm là mặt hàng xuất khẩu chính. Mô-dăm-bích được hưởng ưu đãi của thị trường châu Âu theo Hiệp định Đối tác Kinh tế châu Âu Union/SADC đã ký năm 2009. Các nước mà Mô-dăm-bích xuất hàng sang chủ yếu là Bỉ, Nam Phi, Ý, Tây Ban Nha, Trung Quốc,...

Mô-dăm-bích vẫn phải nhập khẩu một khối lượng lớn máy móc, phương tiện vận tải, nhiên liệu và hàng tiêu dùng, chủ yếu từ Nam Phi (35%), Châu Á (26%) và châu Âu (24%). Khối lượng thương mại nội vùng vẫn còn thấp ở mức 19% GDP.

IV. Đối ngoại

Mặc dù chưa bao giờ chịu sự chi phối của nước Anh, nhưng năm 1995, Mô-dăm-bích lại bày tỏ mong muốn tham gia vào Khối Thịnh Vượng chung.

Tháng 7/2003, Mô-dăm-bích là Chủ tịch luân phiên của Liên minh châu Phi (AU).

Tháng 12 năm 2004, Mô-dăm-bích đã phải trải qua một thời kỳ chuyển giao quyền lực khi Joaquim CHISSANO rút lui khỏi chính trường sau 18 năm lãnh đạo đất nước. Cuộc bầu cử Tổng thống đã diễn ra vào tháng 12 năm 2004 với thắng lợi thuộc về Armando Emilio GUEBUZA. Người kế nhiệm ông cam kết sẽ tiếp tục các chính sách kinh tế khuyến khích đầu tư nước ngoài.

Mô-dăm-bích là thành viên Phong trào Không Liên Kết, PALOP (Các nước nói tiếng Bồ), Khối Thịnh Vượng chung (Commonwealth).

Mô-dăm-bích ưu tiên phát triển quan hệ với các nước láng giềng, khu vực và các nước bạn bè truyền thống Nga, Trung Quốc, Việt Nam.

V. Quan hệ Việt Nam – Mô-dăm-bích

1. Quan hệ chính trị, ngoại giao:

Hai nước có quan hệ chính trị tốt đẹp từ lâu. Quan hệ ngoại giao được thiết lập từ ngày 25/06/1975.

Hai bên đã cử nhiều đoàn Đảng và Chính phủ sang thăm viếng và học hỏi kinh nghiệm của nhau. Đặc biệt, tháng 10/2002, Chủ tịch nước Trần Đức Lương đã có chuyến thăm nước này.

Hai nước đã ký Hiệp định hợp tác kinh tế - Văn hoá - Khoa học kỹ thuật (1978) và các nghị định thư hợp tác khác (1981) trong dịp các chuyến thăm làm việc. Việt Nam đã từng cử nhiều chuyên gia y tế, giáo dục, nông nghiệp sang làm việc ở Mô-dăm-bích và được bạn đánh giá rất cao. Việt Nam đã dự thảo Hiệp định khung về hợp tác kinh tế, văn hoá, khoa học kỹ thuật và thương mại và gửi tới phía Mô-dăm-bích.

Tháng 3/2002, Đoàn Kinh tế – thương mại của Chính phủ do Thứ trưởng Thương mại Lê Danh Vĩnh dẫn đầu đã tới Mô-dăm-bích trong chuyến thăm một số nước Châu Phi. Hai Bên đã ký Biên bản hợp tác Thương mại và thống nhất về nội dung dự thảo Hiệp định Thương mại. Bộ Công thương Mô-dăm-bích mong muốn Việt Nam tăng cường trao đổi buôn bán và đầu tư toàn diện hơn và lấy Mô-dăm-bích làm cửa ngõ để thâm nhập thị trường khối các nước miền Nam châu Phi (SADC-Cộng đồng phát triển miền Nam châu Phi) thông qua các chính sách khuyến khích, chẳng hạn như quy định xuất xứ (hàng sản xuất tại Mô-dăm-bích được hưởng các ưu đãi thuế quan trọng trong khối SADC).

Nhân chuyến thăm của Phó Chủ tịch nước Trương Mỹ Hoa (11/2003), Bộ Thương mại Việt Nam đã ký Hiệp định Thương mại với Bộ Thương mại Mô-dăm-bích tạo khung pháp lý thuận lợi cho các doanh nghiệp hai nước hoạt động.

Ngày 23/05/2006, nhân chuyến thăm của Đoàn Bộ trưởng Bộ Nông nghiệp Mô-dăm-bích, hai bên đã ký Bản ghi nhớ về nông nghiệp.

Đầu tháng 4/2008, Tổng Bí thư Nông Đức Mạnh đã sang thăm chính thức Mô-dăm-bích trong khuôn khổ chuyến thăm Mô-dăm-bích và Angola.

Tháng 6/2008, Bộ trưởng Công Thương Mô-dăm-bích đã sang thăm Việt Nam. Hai bên đã thảo luận cụ thể về một số nội dung như công nghiệp hóa nông nghiệp, phát triển doanh nghiệp vừa và nhỏ, đào tạo nâng cao năng lực cán bộ.

Hai nước đã trao đổi và mở Đại sứ quán tại mỗi nước.

2. Hợp tác đầu tư:

Tính đến hết tháng 12/2012, Việt Nam đầu tư vào Mô-dăm-bích với các dự án trị giá trên 345 triệu đô-la Mỹ. Lớn nhất là trong lĩnh vực viễn thông với dự án trị giá hơn 493 triệu USD trong vòng 5 năm, trong đó Công ty Cổ phần Đầu tư Quốc tế Viettel góp 70% cổ phần. Mới đây Viettel công bố tại Diễn đàn Xúc tiến đầu tư Việt Nam - Mô-dăm-bích, do Bộ Kế hoạch và Đầu tư tổ chức ngày 12/6, đã có 2.600 trạm phát sóng, hơn 21.000 km cáp quang. Ngay trong năm đầu tiên đi vào kinh doanh, Movitel đã đạt doanh thu 113 triệu USD, có 2 triệu thuê bao và trở thành doanh nghiệp có giải pháp tốt nhất giúp cải thiện công nghệ thông tin, viễn thông của Mô-dăm-bích. Đồng thời, dự án cũng thực hiện nghĩa vụ đóng thuế với Nhà nước Mô-dăm-bích trong năm 2012 là 13,2 triệu USD.

Chính phủ Mô-dăm-bích đã thỏa thuận cấp cho các nhà đầu tư Việt Nam đất để trồng điều, sắn và xây dựng một nhà máy chế biến điều, nhà máy chế biến gỗ. Phía Việt Nam sẽ cung cấp giống cây điều, giống sắn chịu bệnh, cử các chuyên gia, nhà quản lý có kinh nghiệm sang hỗ trợ phía Mô-dăm-bích về kỹ thuật canh tác điều, sắn. Dự án xây dựng Trung tâm nghiên cứu, khuyến nông và sản xuất lúa gạo tại tỉnh Dambedia với tổng diện tích hơn 42 ha, giá trị đầu tư khoảng 6 triệu USD với mục tiêu là giúp cung cấp các giống lúa cơ bản phục vụ sản xuất cho Mô-dăm-bích.

3. Quan hệ thương mại:

Việt Nam và Mô-dăm-bích đã ký Hiệp định Thương mại năm 2003 tạo khuôn khổ pháp lý thuận lợi cho các doanh nghiệp hai nước hoạt động. Cho đến nay kim ngạch xuất nhập khẩu giữa hai nước đã có những bước phát triển mới nhưng vẫn chưa tương xứng với tiềm năng của mỗi nước.

Năm 2012, kim ngạch xuất khẩu của Việt Nam sang Mô-dăm-bích đạt khoảng 85,6 triệu đô-la Mỹ, chủ yếu là các mặt hàng: gạo (32,5 triệu đô-la Mỹ), clinker và xi măng (12,6 triệu đô-la Mỹ), sản phẩm sắt thép, dây điện và cáp điện... Mô-dăm-bích là thị trường nhập khẩu gạo khá lớn của Việt Nam tại Châu Phi. Bộ Công Thương đã gửi công hàm và dự thảo MOU về thương mại gạo để đề xuất đàm phán ký kết MOU giữa hai nước.

Nhập khẩu của Việt Nam từ Mô-dăm-bích chưa nhiều, năm 2012 đạt khoảng 15 triệu đô-la Mỹ. Các mặt hàng nhập khẩu chủ yếu của Việt Nam là sắt thép phế liệu (4,4 triệu đô-la Mỹ), bông các loại (4,4 triệu đô-la Mỹ), nguyên liệu thức ăn gia súc, gỗ và sản phẩm gỗ...

Kim ngạch xuất nhập khẩu Việt Nam – Mô-dăm-bích

Đơn vị: triệu đô-la Mỹ

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	5T/2013
Xuất khẩu	11,018	25,78	41,5	32,8	71,6	85,6	23,3
Nhập khẩu	6,318	10,32	5,5	12,5	16,4	15	5,3
Tổng kim ngạch	17,336	36,1	47	45,3	88	100,6	28,6

Nguồn: Tổng cục Hải quan

Về mặt hàng xuất khẩu giai đoạn 2007-2012, lớn nhất là gạo qua các năm, chiếm phần lớn kim ngạch xuất khẩu vào thị trường. Các mặt hàng khác có giá trị khá thấp và không ổn định. Năm 2012 đã xuất hiện một số mặt hàng xuất khẩu mới như xi măng, clinke, điện thoại di động...

Mặt hàng nhập khẩu chủ yếu tập trung vào một số ít mặt hàng, kim ngạch thấp gồm: sắt thép phế liệu, bông, gỗ, điều, phụ liệu thuốc lá.

Tháng 12 năm 2009, PVN đã ký thỏa thuận hợp tác (MOU) với Công ty Dầu khí Quốc gia Mô-dăm-bích (ENH) trong lĩnh vực dầu khí, tạo điều kiện mở rộng đầu tư của liên doanh tại Việt Nam, Mô-dăm-bích hoặc tại một nước thứ ba.